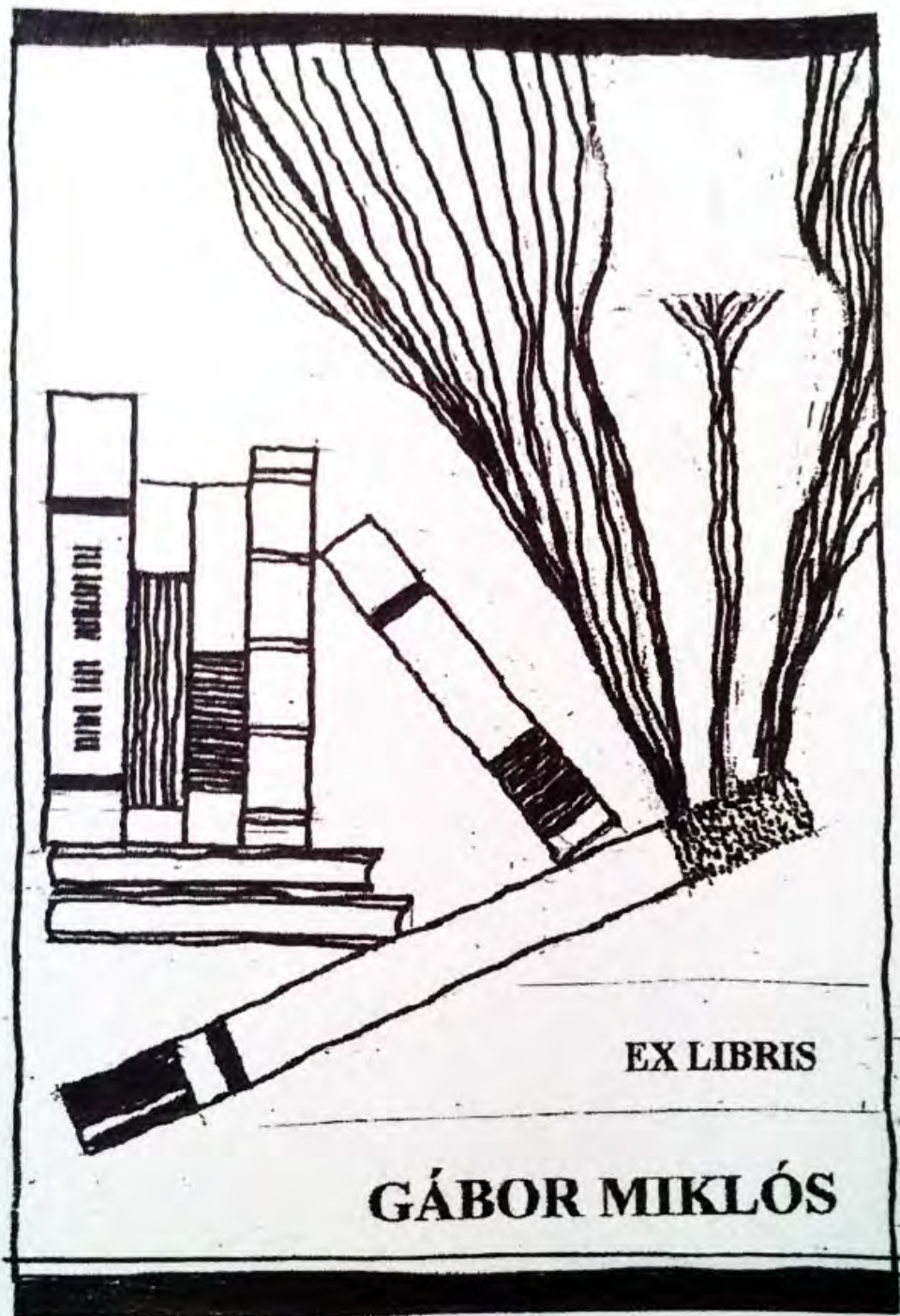

FÜSTIMÁDÓK

GÁBOR MIKLÓS 2014

FÜSTIMÁDÓK

A parázsló dohány füstjének dicsérete
(Ez az írás a WHO támogatása nélkül jött létre)

Egy szegény favágó megy az úton. Nagyon rá szeretne gyújtani, de nincs tüze, mert nem volt egy banija se, hogy arra, hogy vegyen egy skatulya gyufát a faluban. „Nincs igazság a földön! Miért vagyok én ilyen nyomorult! Le a bojárokkal! Éljen a Kommunista Párt!” Jön szembe egy ember és az ad tüzet. „Nem is akkora a baj, van családom, szépek a gyerekeim, van télire tüzelőm, majd csak megleszek valahogy”.

Ez a román novella-csontváz arról tanúskodik, hogy a dohány iránti vágy (idegen szóval a nikotinfília) fontos szerepet játszik az osztályharcok történetében. Voltak jeles, és milliós tömegek által követett tudósok, akik ezt a mozgalmat az emberiség történetének fő vezérfonalának gondolták. Hallatszanak olyan hangok is, amelyek a történelmi materializmus alaptételét, az osztályharcot, az emberi irigységre redukálják, Ugyanabban a században jelentkezett egy másik honfitársa, aki a történések fő mozgatórugójának a nemi vágyat, a genitaliafiliát tartotta. Véleményem szerint a nikotinfília azért fontosabb, mert ez a vágy az embert a koporsóig elkíséri, sőt a koporsót a legújabb kutatások szerint közelebb is hozza, míg a genitaliafília a korrallal csökken, sőt idővel elenyészik. Sőt, maga a genitaliafília apostola maga is nikotinfil volt, és ez a szenvedély vitte sírba nyolcvanvalahány éves korában.

A füstimádás ősi voltának számtalan archeológiai és etnográfiai bizonyítéka van. 6000 éves sírokban találtak a füst élvezetére utaló égetett agyagból formált pipákat. Nem állítom, hogy a dohányzási szenvedély régebbi, mint a genitaliafília, de kézzelfogható, kiásott nyomai vannak. Az az ellenvetés, hogy millióéves emberi csontvázakat is találtak, és mint tudjuk, az emberiség nemi úton terjed, és immár lassan eléri a hétmilliárdos darabszámot, nem bizonyítja, hogy ennek mindig köze lenne a vágyhoz. Ez csak közvetett, és a valószínűségekre alapozott bizonyíték. Genitaliafóboknak is lehet utódjuk, ha behunyják a szemüket és leoltják a villanyt.

A dohányon kívül minden más „füvet” is lehet szívni. (Honni soit, qui mal y pense). A mindentudó Herodotosz leírja, hogy az ázsiai puszták nomádjai, a szkíták, akik szittyá néven a magyarok őseivé léptek elő, megforrósított kővön kenderlevelet égettek és füstjétől kábulatba estek. Eleink tehát nemcsak egy tucat Nobel-díjast, hanem a marihuánát is adták az emberiségnek. Az eljárás, mint annyi más, idővel feledésbe merült, és újból fel kellett találni.

Kétségtelen, hogy dohánnyt szívni Kolumbus legénysége látott először Amerikában. Az indiánok a dohányszívást nem csak élvezetből alkalmazták, hanem jogi és vallási aktussá nemesítették. Amikor a tomahawk-forgató indiánok megtértek a harci ösvényről, az életben maradt volt ellenségek

elszívták a békepipát. Az európai matrózok eltanulták a bennszülöttektől a dohányzás tudományát, és hazatérve is vígan pöfékeltek, amíg az inkvizíció nem vetette alá a füstölő tengerészeket ördögüzésnek. Az ördög eltávolítása nem volt sikeres. A processzus napjainkban is globális méretekben, gőzerővel folyik. Eszközei között az időelőtti halállal való fenyegetéstől, a tiltáson keresztül, egészen a szigorú pénzbüntetésig terjed. Tudós orvosok kimutatták, hogy a napjainkban alig gyógyítható rákbetegség szorosan korrelál az elszívott cigaretták számával.

De.

Olyan tudományos (?) közlemény is megjelent, hogy a Lee-farmer viselése impotenciát okoz. Valószínűsíthető, hogy ezt az orvos-teamet egy konkurens nadrárcég szponzorálta. Ki tudja, talán a dohányzás elleni kampány mögött az United Rágógumi Trust áll? A nikotinfobia egyidős a nikotiofilával. Angliai Erzsébet, a szűz királynő annyira undorodott a dohányfüsttől, hogy jelenlétében tilos volt rágyújtani. Egy főnemes (sir Walter Raleigh) fogadást ajánlott, hogy mégis megteszi. Azt monda a szenvedélyes dohányutáló királynőnek, hogy megméri a dohányfüst súlyát, odahívatta az udvari főpatikust, megmértette vele a pipája súlyát, rágyújtott, és a mérést megismételtette a szívás befejeztével. A súlykülönbség a füst súlya volt. A főúr megnyerte a fogadást, hisz a királynő finnyás orra alá pöfékel.

Sir Raleigh palotájában smoking partykat adott, ahol az úri társaság partiban szívta a dohány füstjét, Azzal is elterjesztette a dohányzást Európában, hogy ő alapította azt az amerikai tartományt ahol az első, immár imporált néger rabszolgákkal folyt a termesztés (1612-ban). A tartományt ő nevezte el a szűz királynő tiszteletére Virginiának. Erzsébet kétségtelenül királyné volt.

A következő angol király, I. Jakab, szintén utálta a dohányosokat, sőt pamfletet fogalmazott, vagy tollba mondott ellenük. Ő és Erzsébet sorstársak voltak: mindkettejük anyját az előző király fejeztette le, Jakab anyját éppen Erzsébet.

A különböző egyházak, a katolikus és az ortodox, csak a templomban tiltották a pipázást. A papoknak engedélyezték ezt az élvezetet. A katolikus egyház, ellentétben az egyéb keresztény egyházakkal csak az igehirdetőktől követelték meg a genitaliafóbiát. A hívektől nem tehették, mert akkor a templomok kongtak volna az ürességtől. Ugyanez vonatkozott a papok, szerzetesek és apácák szüleire is.

Voltak dohánypárti uralkodók is. Nagy Péter majdnem kötelezővé tette a pipázást, mert nyugaton nagy divat volt. Mint a kisfiúk: ha papa is cigizik, akkor én is kipróbálom, még ha köhögök is tőle. Köhögött is Oroszország

erősen, II. József is pártolta a dohányzást és dohánytermesztést. Amerikából hozatott dohánymagokat. El is nevezték császárdohánynak. Figyelemreméltó hogy sok minden, főleg élelmiszerek viselnek „császár” jeltőt:

Császármorzsa
Császárszemle
Császármetszés
Császárszalonna
Császárkabát

A császármetszés Julius Cézár rendellenes születésére utaló latin orvosi kifejezés tükörfordítása. A többi „császáros” szó Ferenc József kedvenc ételeire vonatkozik, abból az időből, amikor az „aradi gyilkos” Ferencjósává avanszált a nép ajkán. (Mellesleg volt ferencjóska szabású kabát is.)

Az Amerikából származó dohányt sokan leírták, persze nem Cortez vagy Pizarro tengerészei vagy hódító lovagjai, de nevét mégis egy francia diplomatának Jean Nicotnak köszönheti. A mester az Ibériai félszigeten látta, hogy az ottani parasztok a dohányt gyógyászati célra használják. Hazatérve a Szent -Bertalan-éjji tömeggyilkosnak, Medici Katalinnak migrén ellen örölt dohánylevél fogyasztását javasolta. A kúra sikeres volt és a dohányt elnevezték „herbe de raine”-nek, a királyné fűvének. A dohányt azóta, se protestánsok, se fejfájás ellen nem alkalmazzák.

A dohányzás európai elterjedését a 30-éves háborúban szereplő spanyol zsoldosok segítették elő. A csatározások főleg a Német-Római birodalom területén folytak. A pusztító háború erősen lepassztotta a környék népességét. Ez a háború negatív oldala. Pozitívumnak lehet, hogy kevés az, hogy sokan élvezői lettek a dohányfüstnek. Brecht Kurázi mamája panaszkodott, hogy zsoldos-katona udvarlója más élvezet alkalmakor se vette ki szájából a pipát.

Napjainkban a dohányzás világszerte elterjedt. Egymilliárd férfi és negyedmilliárd nő dohányzik, ez körülbelül a homo sapiens (sapiens?) egyötöde. Csak a magyar fővárosban 1922-ben 22 dohánygyár működött, az utolsónak maradt Lágymányosi Dohánygyár 1965-ben szűnt meg. Rég nem jártam arrafelé. Lehet, hogy lebontották, vagy funkciót váltott, mint a rozsdáövezetek-beli sok társa. Szomorúan láttam, például, hogy az első munkahelyem, a Kábel- és Sodronykötélgyár, ahol az Erzsébet-híd kábeleit „sodorták”, és ahol a világ akkori legnagyobb, német gyártmányú prégépe működött és mi, az építők, a világ talán legnagyobb előgyártott vasbeton paneljeivel – kb.200 m – fedtük le az üzemcsarnokot, méltatlan, megalázó sorsra jutott. Külvárosi pláza lett belőle. Annakidején a dohánygyárban görög menekülteket helyeztek el, nagyon stílszerűen, mert a görögök az egyik legnikotonofílebb nép. Akkor még vígan vehették a hazai cigarettákat, ma

2014-ben a legtöbb márka külföldi névre hallgat, a magyar nevűeket is idegen tulajdonban lévő gyárakban, külföldi licensz szerint gyártják.

Hazánkban 1851. március 1-ig, mindenki szabadon termelhetett dohányt. A Bach korszakban, annak is a legelején vezették be a dohánymonopóliumot. Ez természetesen, mint azóta is minden megszorító rendelkezés nagy ellenkezést váltott ki, ebben az esetben hazafias felhanggal fűszerezve. Szüzdohányt, finánc-nem-látta dohányt szívni a passzív rezistencia egyik fő és nagyon kellemes fegyverténye volt. A falusi fiatalság a fonók mintájára dohánysimogatókban múlatta az időt. A dohánysimogatás a dohánygyártás előkészítő művelete volt, ahol feltehetőleg a különböző nemű fiatalság főleg egymást simogatta.

A dohány élvezetének különféle módozatai ismertek. Legrégebbi a bagózás. Ez a dohánytörmelék egyszerű és primitív megrágását jelenti, és jelentésbővüléssel az egész dohányzásra kiterjedt, enyhe pejoratív értelemben. Ezt már csak a bantu négerék művelik terápiás céllal. A tubákolás a kézfejre szót dohánypor orral való beszippantását jelenti, amit állítólag jóleső trüsszentés követ. Ezért mondjuk a trüsszentő embernek, hogy „egészségére”. A tubákolás szó onnan ered, hogy az amerikai bennszülöttek „tobako” néven emlegették, és a spanyolon keresztül ez a forma terjedt el sok európai nyelvben, nálunk csak a tubákolás szóban jelent meg. Ugyanezt „burnót”-nak is mondják. Török eredetű, az orrlukkal kapcsolatos. A mi „dohány” szavunk is török örökség. A pipázás is ősi, de már ritkán látható forma. A pipa feje lehet cserép (agyag), fajansz (ugyanaz, de finomabb), fa, tajtékkő (megkövesült tengeri üledék). Lehet fedeles, vagy fedélnélküli. Lehet angolos, lehet hosszúszerű, úgynevezett csibuk. Akinek sok pipája van az a latinizált nevű pipatóriumban tartja és gyűjteményével büszkélkedik férfi vendégeinek. Hölgyeket oda nem hívtak. A hölgyeknek demonstratíván kellett utálni a pipafüstöt. A magyar Országházban annakidején nem voltak női képviselők, de az ülésteremben nem volt szabad, vagy nem kellett szivarozni. A folyosókon olyan réz-hamutartók voltak, amelyekben el lehetett a szivarokat helyezni. A hullámos szivarbölcsőket megszámozták, hogy ki ki megtalálja a sajátját. A szellemes szerkezetű szivarhamutartók évekkel ezelőtt még megvoltak, de a mai képviselők, mint gimnazista korukban, a vécébe járnak dohányozni. A keleti országokban elterjedt a dohányfüst hidegen való élvezete. Ehhez vízpipát használnak, amely szerkezet vízen keresztül engedi a delikvens szájába-tüdejébe a füstöt. Ezt a műveletet csak ülve lehet végrehajtani.

A XIX. században jött divatba a szivarozás, főleg felsőbb körökben. A gaz kizsákmányolók elengedhetetlen attribútuma volt a kövérség mellett a szivar, és a régi időkben a cylinder is. Szivar és szivar között felfoghatatlan

árkülönbségek voltak. Mielőtt Vörösmarty elnevezte a szivart „szivarnak”, cigarónak vagy szipónak hívták.

A cigaretta kenterbe veri az összes dohányélvezeti módot. A cigarettagyártó gépet 1830 körül találték fel. Magyarországon az első gyár Fiumében kezdett gyártani cigarettát, 1865-ben évente 600 ezer szálát. A hazai termelés száz év alatt 25 milliárdra nőtt. Talány, hogy a „szivarka” miért nem terjedt el, pedig ez se rosszabb a „szivarnál”, amelyet mi sem a dohányárudában, hanem a trafikban vásárolunk, amelynek címét, -ha véletlenül nem tudnánk,-nem a Távbeszélő Névsorból nézzük ki, hogy feltudjuk „táscsázni”.

A dohányfüst élvezete a dohány és a tűz nászából születik. Régebben, a XIX. század előtt a dohányosok kis zacskóban könnyen lángra gyúló taplót és a szükséges szikrát adó kovakövet hordtak maguknál. Később a kémikusok különféle gyufákkal kísérleteztek, de ezek veszélyesek és büdösek voltak. A helyes összetételű anyagra, hazánkfia, Irinyi János talált rá. Eleinte a gyufaszálak minden érdes felületen dörzsölve meggyulladtak, még a cipőtálon is. A biztonsági gyufát svéd gyufának hívták. Az ijedősebb háziasszonyok megnyugtatósára, a skatulyán feltüntették a „biztonsági” jelzöt. A gyufacímkek árureklámózásra is ideálisak voltak. Ki is alakultak a gyufacímke-gyűjtők klubjai.

A tűzszerszámok fejlődésében a következő lépés az öngyújtó feltalálása volt. Ezek benzintároló kis tartálykából és kanócból álltak. A szükséges szikrát egy forgó recés kerékhez nyomott kovakő rudacska adta. Mindkét világháborúban divat volt töltényhüvelyekből öngyújtót fabrikálni. Gránáthüvelyből készültek asztali kivitelben is. A legmodernebb öngyújtókban folyékony PB gáz adja lángot és a szikrát piezoelektromosság biztosítja, mint a korszerű otthoni gáztűzhelyekben.

A tűzszerszám fontosság olvasható Heltai Jenőnél. A sztori röviden a következő:

Egy párizsi hotelszobában hárman vannak. Két férfi és egy nő. Mindkét férfi szerelmes a nőbe. A nő rá szeretne gyújtani, de nincs a szobában gyufa. Egyik férfi sem mer lemenni a trafikba gyufáért, mert attól fél, hogy amíg odavan, a vetélytársa célba ér. Végül a nő nem vár tovább, elmegy gyufáért, és nem jön vissza. A két konkurens férfi hoppon marad.

Sok író ihlet-stimulátornak használta a nikotint.

Móra Ferenc azt írta: „kéz nélkül még tudnék írni, de szivar nélkül viszont nem.”

Márai Sándor: „Nem vagyok hős, de gyáva sem. Van bátorságom a szenvedélyeimre.”

Füst Milán: „A dohányzás a kevés vágyakozások egyike, amely bármikor kielégíthető, amikor egyéb vágyaink nem érhetők el.”

Krúdy Gyula, Kosztolányi Dezső, Hunyadi Sándor is írt a dohányzásról, de mindannyian pozitív előjellel.

Iktassunk ide egy-két külföldi szerzőt is, nehogy az olvasó idegenszívű haza-dehonesztálónak tekintsen minket.

Mark Twain: „Nem olyan nehéz leszokni a dohányzásról, nekem is több-százszor sikerült.”

Milan Kundera: „Legelőször édesanyám mellét, később saját ujjamat, azóta a cigarettát szívom.”

Jeles művészek is festettek dohányzó önarcképeket. (Van Gogh)

A két világháború között virágzott a magyar plakátművészet. Kiváló festők dolgoztak e téren, közülük többen, a 19-es forradalmi propaganda kampányban is szerepeltek (Bortnyik Sándor, Bíró Mihály). A dohánygyárak tőlük rendeltek plakátokat, amelyek a Bauhaus-grafika hatását mutatják. Akkor is szembetűnő, ha csak a betűk alakját nézzük.

Ennyit tudtam egy slukkra elmondani. Azért ne tessék mellre szívni!

Dohányzó magyar írók

Mikszáth Kálmán (1847-1910)

Gádonyi Géza (1863-1922)

Molnár Ferenc (1878-1952)

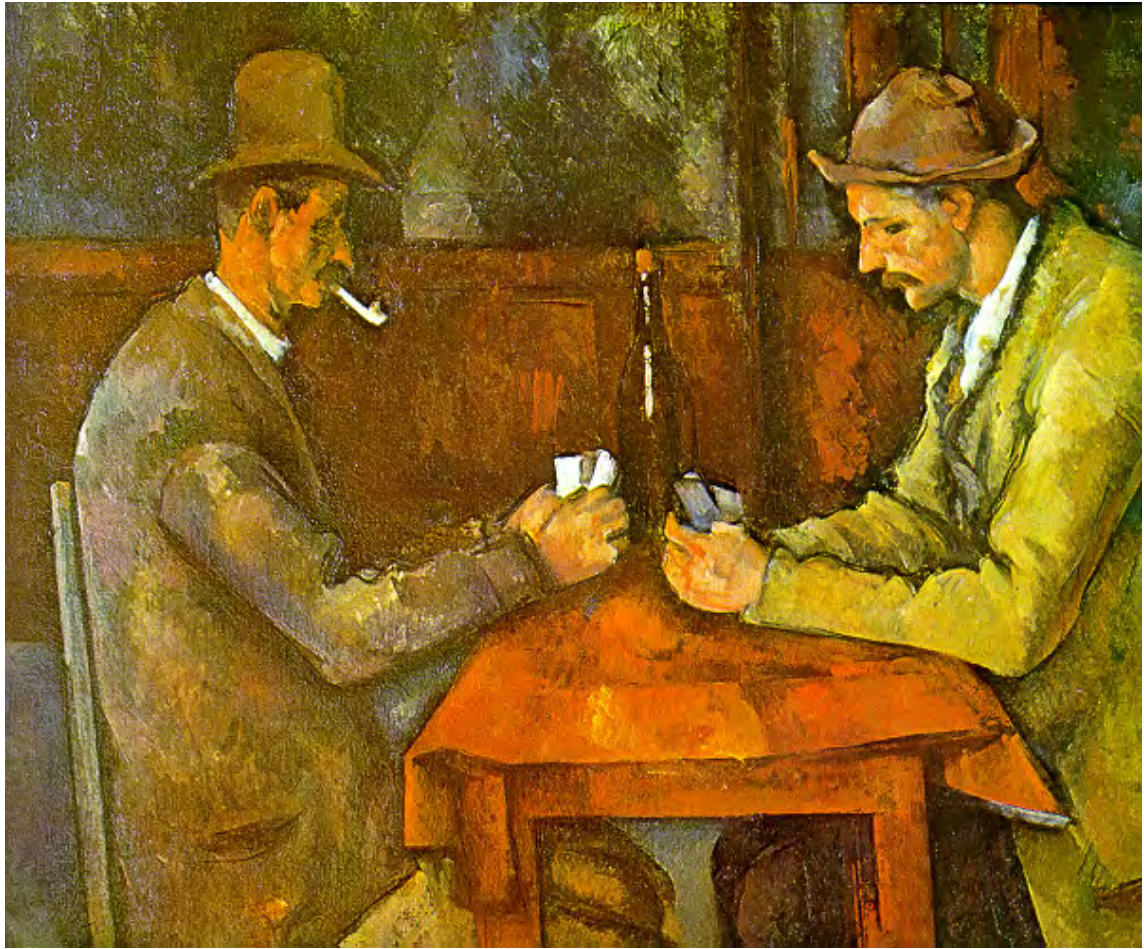

Dohányzó holland-francia festő
Vincent Van Gogh (1863-1890)

Dohányzó német buorgeois
Georg Gross rajza

Paul Cézanne: Kártyázók

A szerző Ex Libris

Cigaretta plakátok a 30-as évekből

Cigaretta plakátok a 30-as évekből

